

spētu dubultot savu daudzumu un pietuvoties 500 tonnām piena un vēl būs citi kooperatīvi ar 200, 500 tonnām vākuma, mēs būsim izmainījuši tirgu, jo lielākā daļa piena ies caur kooperatīvu. Runājam ar citiem piena ražotāju kooperatīviem par to, ka ir jānāk kopā un jāveido piena biržas princips, apvienojot 600–700 tonnas piena, ko var prasīt ikviens pārstrādes uzņēmums. Tādā veidā mēs spējam piesaistīt pārstrādei efektīvus investorus, kas ir gatavi nākt Latvijas tirgū, redzot, ka šeit ir izejviela. Protams, zemniekiem ir jāveic mājas darbs – jāražo augstas kvalitātes piens.

A. L.: – Mūsu kooperatīvā tā ir pašsaprotama prasība.

– Kā veidojas Piena loģistikas biedriem maksātā svaigpiena cena? Kādi maksājumi ir jāveic kooperatīva biedriem?

J. G.: – Ir jābūt godīgai piena cenai. Godīga piena cena nav gluži vienāda piena cena. Transporta izmaksas par vienu pārvadāto piena tonnu atšķiras. Mēs nosaucam valdes lemtu piena iepirkuma bāzes cenu. Atkarībā no piena kvalitātes ir trīs cenu kategorijas – ekstra, augstākā un pirmā kvalitātes kategorija. Ekstra klasei pieļaujamais somatisko šūnu daudzums ir 250 000, pieļaujamais baktēriju daudzums ir 50. Pirmās kategorijas pienam pieļaujamais somatisko šūnu daudzums ir ES atļautie 400 000. Šāds dalījums mums ļauj izdevīgāk pārdot pienu, jo daudzi piena pārstrādes uzņēmumi novērtē mūsu saimnieku ražotā piena kvalitāti. Dažkārt tie pat atsakās no piegādātajiem, lai pienu ilgtermiņā pirktu no mums, pat maksājot nedaudz vairāk nekā citiem piena pārdevējiem. Mūsu biedri galvenokārt ražo ekstra klasei atbilstošas kvalitātes pienu. Cenas atšķirība starp kvalitātes grupām ir puscents.

Nākamais piena cenu ietekmējošais rādītājs ir tauku un olbaltumvielu daudzums. Vēl viens cenu ietekmējošais rādītājs, ko ir grūti izprast un mūs nereti pārprot – cenu reducējošais maksājums, tā to varētu dēvēt. Proti, visi biedri ik mēnesi maksā vienādu dalības maksu, tostarp par piena transportu – 525 eiro.

A. L.: – Kādam saimniekam tas ir par daudz.

J. G.: – Godīgums veidojas tā – ja piena mašina brauc pēc desmit tonnām piena, tai izmaksas ir tādas pašas, kā braucot, piemēram, pēc trim tonnām piena. Visi biedri ik mēnesi par šo pakalpojumu maksā vienādi, jo izmaksas ir vienādas. Ja brauc pēc vienas tonnas piena, saimniekam izmaksas būs tuvu diviem centiem, rēķinot uz litru piena; ja brauc pēc lielāka daudzuma, tad attiecīgi mazākas. Tas izmaina par pienu saņemto maksājumu lielajam un mazajam ražotājam un motivē ikvienu ražot vairāk piena. Ja bāzes cena ir nosaukta 470 eiro/t, tad saņemta maksa, atskaitot šo maksājumu, ir 450 eiro/t.

Mūsu kooperatīvā ir daudz saimniecību, kuru ganāmpulki ražo pienu ar lielu tauku daudzumu. Bāzes tauku daudzums pienam ir 4,1%, par taukiem papildus piemaksā 1,5 eiro par vienu desmito daļu procenta, par olbaltumvielām – 2,5 eiro/t. Bāzes olbaltumvielu daudzums ir 3,4%. Visiem spēles noteikumi ir vienādi. Godīgums ir tajā, ka krietni atšķiras savākšanas izmaksas vienai un desmit tonnām. Dalības maksājums šīs atšķirības dzēš, un cena, vienalga, veidojas konkurētspējīga. Ja skatāmies no mazākajiem līdz lielākajiem piena ražotājiem, piena iepirkuma cenas atšķirība ir aptuveni divi centi. Nereti ir tā, ka mazākam piena daudzumam var būt būtiski augstāka cena, jo šajā pienā ir lielāks tauku un olbaltumvielu īpatsvars. Daudzām saimniecībām 525 eiro dalības maksājums mazina cenu par 2 centiem, tomēr

A. OZOLIŅŠ: KOOPERATĪVI VEIDO DROŠĪBAS SPILVENTIŅU KRĪZES LAIKAM.

vienlaikus tikpat daudz saimnieki saņem papildus par taukiem un olbaltumvielām. Tāpēc nosaucam bāzes cenu un to ietekmējošos faktorus.

A. O.: – Saimnieks var lemt, vai ēdināt govi ar barību, kas palielina tauku daudzumu, vai pie tauku un olbaltumvielu rādītājiem nepiestrādāt.

J. G.: – Šādu dalības maksas kārtību izveidojam tāpēc, ka gribējām izvairīties no klasisķajām cenas *trepēm* – ja pārdosi 100 tonnu mēnesī, būs viena cena, ja mazāk, tad cita. Jo vairāk piena vienā vietā, jo lētāk to iesūknēt. Maksāšana *pēc deguniem* vienmēr izraisa negāciju. Mēs vēlamies darboties ar *atvērtām sejām*, ikvienam ir skaidri saprotami noteikumi, kā darbojas modelis. Dažkārt kādas mazākas

saimniecības saimnieks teic, ka modelis nav godīgs, tomēr godīgums parādās izmaksās vēlāk. Viens kooperatīva biedrs nevēlas otru uzturēt. Nav arī pareizi, ka vieniem cena ir būtiski zemāka nekā otriem. Kāpēc tad vispār vajadzīga kooperācija?

A. L.: – Mums ir noteikums – ja slauc līdz 15 tonnām mēnesī, tad saimnieks maksā vien maksu par analizēm un atsevišķi noteiktu mazāku fiksēto maksu. Šie saimnieki par pienu saņem ļoti konkurētspējīgu cenu.

– Kādu redzat Latvijas piensaimniecības nākotni?

J. G.: – Latvijā patlaban neviens jauns investors isti nevar ienākt tāpēc, ka nav brīva piena. Ja esi investors un redzi, ka neviens tev nevar pārdot 500 vai 1000 tonnu piena pārstrādei, tad nav pamatojuma ieguldīt naudu. Mums ir labi aizmetņi Latvijā, kas sākuši darboties, un, ja potenciālie investori redzētu, ka ir pieeja brīvam pienam, veicot investīcijas, varētu turpināt darboties daudz efektīvāk nekā patlaban. Tas ir tas, ko vēlamies paveikt – mainīt tirgu. Vēlamies, lai Latvijā cena būtu virs ES vidējās cenas.

A. L.: – Gribētu, lai mēs Latvijā vairāk attīstītos un sadarbotos Baltijas valstu līmenī. LPKS *Baltu piens* teic, ka sadarbība notiek. Mēs vēlētos, lai reāli šāda sistēma darbotos.

J. G.: – Mums ir jādabojas tur, kur patlaban redzam visātrāko pievienoto vērtību – kvalitatīva piena transportēšanā un piena efektīvā pārdošanā. Patlaban Igaunijā būvē *E-Piim* piena pārstrādes rūpnīcu. Mums ir jāturpina darīt to, ko protam vislabāk, līdz brīdim, kad tā sāks darboties un mēs redzēsim, kāda būs nepieciešamība pēc piena, kāda būs darbības efektivitāte un kas mainīsies tirgū. Mēs rēķināmies, ka *E-Piim* efektīvai darbībai vēl papildus vajadzēs 300–400 tonnu piena. Tas nozīmē, ka mums būs jāved piens uz Paudi. No Valmieras tie ir aptuveni 170 km, mēs varam to darīt. Tomēr mums ir jāsaņem piena pārstrādes rūpnīcas darbības sākums. Ar *E-Piim* esam noslēguši sadarbības līgumu par 150 t piena piegādi pēc rūpnīcas darbības sākšanas.

Iespējams, šis projekts *paretinās* pārstrādātāju skaitu arī Latvijā, un šā iemesla dēļ Latvijā nevajag jaunu piena pārstrādes rūpnīcu.

A. O.: – Redzu, ka Latvijā attīstīties var vien SIA *Latvijas piens*. Citu pārstrādes uzņēmumu tehnoloģijas ir novecojušas, energoietilpīgas un neefektīvas. Tiem visiem ir dabīgi jānomirst. Mazie pārstrādes uzņēmumi nākamo divu gadu laikā pārtrauks darboties. Neredzu, ka nākamajos 10–20 gados kāds nopietns investors ieguldīs naudu Latvijas piena pārstrādē vai nāks ar *know how*. Iemesls – nepietiks izejvielu saistībā ar *E-Piim* darbības sākšanu un trim lielajiem Lietuvas piena pārstrādes uzņēmumiem, kuriem arī vajadzēs piena izejvielu. Notiks ļoti liela tirgus pārdale, un vienīgā, ko *paplūkāt*, ir Latvija. **a**